

บันทึกท้ายพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗

ความเป็นมา

โดยที่ลักษณะของคนไร้ที่พึ่งจะครอบคลุมถึงบุคคลทุกประเภทที่ประสบปัญหาทางสังคม การแก้ไขปัญหาจึงต้องประสานการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐหลายแห่งและต้องมีวิธีการแก้ไขปัญหา คนไร้ที่พึ่งด้วยมาตรการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา ยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยเฉพาะเพื่อให้ ความคุ้มครองและช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ ตามสิทธิขั้นพื้นฐาน “คนไร้ที่พึ่ง” อันเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ให้การช่วยเหลือ ดูแล แก้ไขปัญหามาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มบุคคลดังกล่าวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พึ่งพาตนเองได้ และสามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ซึ่งการใช้กฎหมายกลางคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ยังไม่มีกลไกของกฎหมายในรายละเอียดที่จะให้อำนาจรัฐดำเนินการแก้ไขปัญหา ได้อย่างชัดเจนเพียงพอ ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมและสอดคล้อง กันทุกองค์การที่จะร่วมมือแก้ไขปัญหามา ประกอบกับอาจมีปัญหาในการใช้กฎหมายกับบุคคลที่มีกฎหมายเฉพาะ เรื่องกำหนดไว้อยู่แล้ว ซึ่งอาจถูกปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐที่มีภารกิจตามกฎหมาย เฉพาะเรื่อง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ หรือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยกฎหมายเหล่านี้จำกัดขอบเขตของ บุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะ จึงจำเป็นต้องสร้างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็น กฎหมายเฉพาะเรื่องด้วยเช่นเดียวกัน เพื่อให้สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายกำหนดแนวทางการประสานการ ปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และกำหนดกลไกการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๑ ตอนที่ ๘๓ ก วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗ หน้า ๑

วันเริ่มใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นไป

ผู้รักษาการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

เหตุผลในการประกาศใช้

โดยที่คนไร้ที่พึ่งเป็นบุคคลที่ประสบปัญหาในสังคม ขาดความมั่นคงในการดำรงชีวิตได้อย่างปกติ ไม่มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ไม่สามารถหารายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ซึ่งบุคคลเหล่านี้อยู่ในฐานะที่ไม่อาจ ช่วยเหลือตนเองได้และไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างลำบาก มีมาตรฐานการดำรงชีพที่ต่ำกว่า มาตรฐานความเป็นอยู่ของบุคคลทั่วไป สมควรต้องคุ้มครองให้คนไร้ที่พึ่งสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่าง ปกติสุข มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตและมีสภาพร่างกายและจิตใจเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป โดยกำหนด วิธีการคุ้มครองไว้อย่างชัดเจนและเหมาะสม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ หมวด และบทเฉพาะกาล มีบทบัญญัติทั้งสิ้น ๒๙ มาตรา สาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

๑. บทนิยามของคำว่า “คนไร้ที่พึ่ง” และ “การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง”

“คนไร้ที่พึ่ง” หมายความว่า บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และให้รวมถึงบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

“การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง” หมายความว่า การจัดสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีงานทำและมีที่พักอาศัย และการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง

๒. หมวด ๑ คณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๒.๑ กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีอำนาจหน้าที่ เสนอนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เสนอความเห็นให้มีหรือปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรีที่สนับสนุนนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กำหนดประเภทหรือลักษณะของบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก และไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ เพื่อให้การคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ กำหนดหลักเกณฑ์การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการสนับสนุนการดำเนินการแก่หน่วยงานของรัฐ องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสวัสดิการชุมชน องค์กรภาคเอกชนอื่น สถาบันศาสนา กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง หรือกลุ่มบุคคลเพื่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการร้องเรียน ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๒.๒ กำหนดให้สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ รับผิดชอบงานธุรการ งานประชุม และกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและคณะอนุกรรมการ และรวบรวมข้อมูล ศึกษา วิจัย และพัฒนางานเกี่ยวกับการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๓. หมวด ๒ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๓.๑ กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สามารถจัดตั้งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือเห็นสมควรให้สถานสงเคราะห์ใดที่ดำเนินการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ให้เสนอต่อคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเพื่อพิจารณาประกาศการจัดตั้งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และกำหนดให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินการของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๓.๒ กำหนดให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสำรวจ ติดตามและสืบเสาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคนไร้ที่พึ่ง จัดให้มีที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ ให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งในด้านการดำรงชีวิตด้านกฎหมาย หรือด้านอื่น รวมทั้งติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๓.๓ กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสวัสดิการชุมชน องค์กรภาคเอกชนอื่น สถาบันศาสนา หรือกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง จัดให้มีการดำเนินการในลักษณะเดียวกับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือมีส่วนร่วมในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และหากองค์กรดังกล่าวดำเนินการเป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานที่คณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกำหนด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์อาจพิจารณาให้การสนับสนุนด้านการเงินหรือด้านอื่น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกำหนด

๓.๔ กำหนดให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอาจจัดให้มีศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเพื่อทำหน้าที่เป็นเครือข่ายให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยมีอำนาจหน้าที่ในการสำรวจ ติดตามและสืบเสาะข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

คนไร้ที่พึ่ง และให้การคุ้มครองในเบื้องต้นแก่คนไร้ที่พึ่ง รวมทั้งประสานงานเพื่อจัดส่งคนไร้ที่พึ่งไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๓.๕ กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พิจารณาให้การสนับสนุนด้านการเงินหรือด้านอื่นแก่หน่วยงานของรัฐ องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสวัสดิการชุมชน องค์กรภาคเอกชนอื่น สถาบันศาสนา กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง หรือกลุ่มบุคคลที่จัดให้มีการดำเนินการในลักษณะเดียวกับศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกำหนด

๔. หมวด ๓ การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๔.๑ กำหนดให้คนไร้ที่พึ่งมีสิทธิขอรับการคุ้มครองจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๔.๒ กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือ ตลอดจนจัดส่งคนไร้ที่พึ่งไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ในกรณีที่ได้รับแจ้งหรือพบเห็นคนไร้ที่พึ่ง

๔.๓ กำหนดให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของสภาพและปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกำหนด

๔.๔ กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นมีอำนาจส่งตัวคนไร้ที่พึ่งที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับการพักอาศัยในที่สาธารณะตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หากเห็นว่าบุคคลนั้นมีลักษณะเป็นคนไร้ที่พึ่งและสมควรเข้ารับการคุ้มครองในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้งนี้ โดยความยินยอมของคนไร้ที่พึ่ง เว้นแต่คนไร้ที่พึ่งอยู่ในภาวะที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ และให้เจ้าหน้าที่ระงับการดำเนินคดีไว้ชั่วคราว และกำหนดให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีหน้าที่แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ ในกรณีที่คนไร้ที่พึ่งปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ยุติการดำเนินคดีหรือพิจารณาดำเนินคดีต่อไป

๔.๕ กำหนดให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้ความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นในเบื้องต้น แล้วจัดส่งคนไร้ที่พึ่งผู้นั้นไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบตามกฎหมาย ในกรณีที่ปรากฏว่าคนไร้ที่พึ่งผู้ใดเป็นบุคคลซึ่งมีกฎหมายเฉพาะให้การคุ้มครองอยู่แล้ว เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นและสมควรเพื่อประโยชน์ของคนไร้ที่พึ่ง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจะดำเนินการรับตัวคนไร้ที่พึ่งผู้นั้นไว้ในความดูแลต่อไปก็ได้

๔.๖ กำหนดให้คนไร้ที่พึ่งซึ่งจะเข้าพักอาศัยในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจัดให้ต้องจัดทำข้อตกลงเข้าร่วมการอบรมเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ การประกอบอาชีพและการทำงาน และอาจจัดทำข้อตกลงในการขอรับการคุ้มครองอื่นด้วยก็ได้ แต่หากปฏิเสธการจัดทำข้อตกลงหรือฝ่าฝืนข้อตกลง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอาจงดให้การคุ้มครองบางประการแก่คนไร้ที่พึ่งผู้นั้นได้

๔.๗ กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีอำนาจกำหนดเงินช่วยเหลือในการยังชีพแก่คนไร้ที่พึ่งในระหว่างการเข้าร่วมการฝึกอาชีพและการเริ่มต้นการประกอบอาชีพ

๔.๘ กำหนดให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือสถานที่ที่รับคนไร้ที่พึ่งไว้ทำงาน ต้องปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลของคนไร้ที่พึ่ง เว้นแต่เป็นการเปิดเผยตามที่กฎหมายกำหนด

๔.๙ กำหนดให้คนไร้ที่พึ่งที่ไม่ได้รับการคุ้มครองหรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ร้องเรียนต่อคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกำหนด